

*Szolnoki Tudományos Közlemények XI.
Szolnok, 2007.*

RÁCZ EDINA

IPARI ÁTALAKULÁS ÉS NÖVEKEDÉS AZ 1920-AS ÉVEKBEN

I. BEVEZETÉS

A pénzügyi stabilizációból következően az évtized második felét már egy szerény gazdasági növekedés jellemezte, a növekedés legfontosabb ágazata a lassan talpra álló s egyben átalakuló ipar volt. Az ipar struktúrája megváltozott, a korábbi alapigényes, tőkeigényes nehézipari-gyáripari struktúrák helyére a kisebb forrásigénnyel fellépő, elsődlegesen a társadalmi-lakossági fogyasztás felé irányuló ágazatok fejlődhetnek gyorsan. 1929-re az ipari termelés már 10%-kal meghaladta a háború előtti utolsó békeév szintjét. A korszak dinamizmusát az egész világon az ipar fejlődése jelentette. Ilyen volt Magyarország is.

Európát az infrastrukturális jellegű ipari beruházások jellemezték. Volt, ahol továbbra is vasutat kellett építeni (Lengyelország, Franciaország, Románia...stb.), de a gyorsan terjedő automobilizmus is az országúti és a városi-falusi úthálózat átépítését, javítását, illetve sok országban az úthálózat létrehozását követelte meg. Az elektromos hálózat kiépítése, a városi közvilágítás kialakítása, a csatornázás nagyon sok helyen az állam jelentős gazdasági részvételét kívánta meg. A 19. század iparosodási folyamatai alatt főleg a termelőeszköz-gyártás fejlődött nagyon sokszor. Ezzel ellentétben, az 1920-as években a fogyasztási cikkek termelése került előtérbe. Gyorsan nőtt a villamosenergia-termelés nagysága, erőművek, távvezeték-hálózatok, transzformátor-állomások épültek minden országban. Ennek megfelelően - főleg a városokban - meghonosodtak a háztartásokban az elektromos gépek, a villanyvilágítás. Az egyik leggyorsabban fejlődő ágazat a rádió-ipar lett. Az olcsón elérhető készülékek jelentették a legfontosabb információszerzési lehetőséget a nagy néptömegek számára. Felgyorsult az információáramlás sebessége a háború alatt.

II. A KÖNNYŰIPAR

Gyorsan nőtt a hazai *textilipar* termelési értéke, amely vámvédett keretek, közé kerül ekkorra. Nagy ütemben szaporodtak az új gyárak, üzemek ebben az ágazatban: már 1920-21 során 24 új

gyár létesült és 8 lényeges üzem bővült. A textilipar négy ágazatából a pamut-, gyapjú- és a selyem ipar növekedett a leggyorsabban. A textilipari gründolásokat (jelentése: üzemet, vállalatot alapít) az is magyarázza, hogy viszonylag olcsó, sokszor női munkaerővel dolgozó gyárak jöttek létre. Lényegesen alacsonyabb áron lehetett beszerezni külföldön már nem használt, de itthon mégis újdonságnak számító gépeket. Új óriások keletkeztek a textilipar területén, mint pl.: a Kárpáthia Selyemszövőgyár, Kelenföldi Textilfestő, az Unió Textilművek. A pamutiparban az orsók száma 1921-29 között hatszorosára növekedett, a gyapjúiparban a fonóorsók száma csaknem ötszörösére emelkedett, de az is tény, hogy a textilipari foglalkoztatott munkások létszáma az 1921-es 13000 főről mintegy 45000-re nőtt.

Trianon után a *bőrípar* is új helyzetbe került. 1923-tól kezdve a bőrípárt is vám védte Magyarországon, ezért folyamatosan növekedhetett az ágazat teljesítménye. Mintegy 1200 fővel nőtt a foglalkoztatottság. Nemcsak a főváros, hanem a vidék is jelentős bőrípári kapacitásokat tudott létrehozni. Például: a Pécsi Bőrgyár 1919-től már részvénytársaságként működött, s az 1920-30-as években mintegy 500-600 munkást foglalkoztatott. A gyárak mellett több tízezer ember megélhetését biztosították a bőrtermelő kisüzemek, ahol a bőrtermékek feldolgozása helyben is megvalósulhatott. Például ilyen volt a cipőkészítés, szíjgyártás, stb. Az egyedi gyártás a kisüzemek feladata maradt, míg a látványos nagyszervezetek tömegtermeléssel foglalkoztak, utóbbi esetben jelentősek voltak az állami megrendelések (belügyi szervek, hadsereg), illetve a nagyobb ipari gyárak is jelentős kereslettel éltek.

A könnyűipar nagyon gyorsan fejlődő ágazata lett az *optikai ipar*. Meghatározó üzeme a Gamma és a Magyar Optikai Művek. Hasonlóan gyorsan nőtt a magyarországi *faiipar*, amelynek 22%-a maradt az országhatárokon belül, ám sikerült liberalizálni a behozatalt, így a fafeldolgozás nőtt. A két világháború között nagy kereslet jelentkezett a modern fából készült bútorok iránt, a Thonet és Mundus gyárak mellett számos új gyár is létrejött. A faipar mellett fejlődött a *papírípar*. Ez az ágazat 2. 5-szörösére növelte kibocsátását az 1920-as években. A *gyógyszeriparban* a Chinoin⁵ fejlődése és a Richter⁶ Gedeon tevékenysége volt kiemelkedő. A *vegyipar* másik nagy ágazata a műtrágyagyártás volt, legnagyobb gyár a Hungária vegyiművek volt Magyarországon. Egyre jelentősebbé vált a magyar iparon belül az ásványolaj-feldolgozás, eleinte főleg román nyersanyagot dolgoztak fel a magyarországi üzemekben.

III. ÉLELMISZERIPAR

Az élelmiszeripar maradt a legfontosabb ágazat. A világgazdasági válság előtt csaknem 36%-át adta a magyar iparnak. A dualizmus korában a vezető ágazat a *malomípar* volt, mely mintegy ötvenmilliós piaccal rendelkezett. A magyar malomipar exportra is termelt, ám ennek mennyisége meg sem közelítette a háború előtti szintet. A hazai malmok között óriási verseny bontakozott ki a szűkülő hazai piac megszerzését illetően, igen sok malom megszűnt vagy beolvadt más szervezetekbe. Továbbra is magas színvonalú volt a magyar malomipar szellemi-kutató potenciálja, számos új eszközt és technikai találmányt fedeztek fel ekkor Magyarországon. Így például: Hankóczy Jenő és C. W. Brabander létrehozta a farinográfot, amellyel sikerült meghatározni a búzaliszt sütőipari értékét. Megemlíthetjük még Gruzl Ferencet, akinek

laborográfjával az elkészíthető tészta nyújthatósága már diagramba kiírva jelenhetett meg. A malomiparhoz szorosan kapcsolódott a *sütiipari ágazat* növekedése, amely az urbanizációval egyre nagyobb teret nyert, a hagyományos kenyér mellett egyre jelentősebbé vált a különféle péksütemények előállítására. A falvakban továbbra is megmaradt a házi sütés rendszere.

A *cukoripar* 31 gyárából 12 maradt az új országterületen, ám az 1914-es összes répafeldolgozás 41%-át adta ez a tucatnyi gyár. Kiemelkedett a sorból az ercsi és a kaposvári gyár. A cukorfogyasztás egész Európában növekedett a két világháború között, jelentős készletek halmozódtak fel, így nem véletlen, hogy a relatíve alacsony árak miatt nálunk is meglódult a fogyasztás. 1920-as évektől kezdve a magyarországi cukorgyárak próbálták maguk is feldolgozást biztosítani, így megjelentek a cukorgyárak birtokában a konzervgyárak, takarmányüzemek, stb.. Előrelépés történt a cukorgyártás technikájában, a gőzüzemű gyártás mellett egyre több üzemegység kezdett villamos árammal termelni. Az 1920-as évektől indult fejlődésnek az édesipar, egyre több üzem alakult át részvénytársasággá. A keresletet a jólét lassú növekedése és az urbanizáció erősödése biztosította, a legkiemelkedőbb üzemek világhírű alapítók és mesterek révén a budapesti Gerbaud, a Hauer, avagy a szegedi Virág-cégek voltak. Az édesiparhoz jelentős mennyiségű importra volt szükség, a világpiacon nyomott árak miatt ez nem volt probléma. Így egyre több kakaóbabot és csokoládét lehetett az országba behozni.

A *húsipar* növekedése lassan indulhatott meg, hiszen a háborús felhasználás, valamint a román és szerb megszállás visszavetette az állományt. Kezdetben argentin és dán húst kellett behozni az ellátás biztosítására. Az 1920-as évek alacsony szintű agrárarai között üdítő jelenség volt a minőségi hústermékek árszintje, jó minőségű húst és konzervált terméket az európai piacokon is el lehetett adni. Pl.: Olaszország is vásárolt nagyobb tömegű húst Magyarországtól. Lassú fejlődés indult meg a hazai húsfeldolgozás terén, szaporodott a vágóhidak és a vágóhelyek száma. Gyorsan fejlődő ágazat volt a húsiparon belül a baromfifeldolgozás, viszont különálló üzemi modellben foglalkoztak a sertés- és a marha-, valamint a baromfi feldolgozással. A baromfi termékek városi fogyasztásra és exportra kerültek. A falvakban továbbra sem vásároltak húst az emberek, hiszen a házi tartás biztosította az otthoni szükséglet ellátását. A húsiparban is történt némi technológiai előrelépés: a korszerűbb üzemekben megjelentek a villamos árammal működő gépek. A húsipari feldolgozó helyek a város szélére kerültek, általában folyóvizek mellé, vasúti szállítási kapacitásokkal bíró területekre kerültek.

Az élelmiszeripar gyorsan fejlődő területe volt a *konzervgyártás*. A nagy konzervgyárak egyrészt a fővárosban, másrészt pedig a jelentősebb agrárközpontként működő településeken jöttek létre (Debrecen, Kecskemét, Nagykőrös, Kaposvár). A minőségi konzervipari termékek külföldön is piacra találtak. Nyugaton nagy húzóerőt jelentett a hadsereg megrendelése, nálunk, az 1920-as években ez az állami megrendelésforma nem jelenhetett meg.

Egyre szélesedett a *tejtermelés* Magyarországon az 1920-as évektől, egyre több tejtermelő vállalat alakult meg, így például a Fővárosi Tejüzem, amely vidékre is terjeszkedett. 1922-ben hozták létre az OMTK-t (2. Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ), amely egyrészt kiépítette a tejszövetkezeti hálózatot, másrészt tevékenységével biztosította a piacokat, harmadrészt pedig

önmaga is termelő egységeket hozott létre. 1928-ban már 1982 iparendélyes tejjel foglalkozó üzem volt hazánkban. A tejiparban dolgozók száma a válság előtti években csaknem elérte a 6000 főt. A termelésnövekedés eredményeképpen megvalósult a városok friss tejjel való ellátása. Ebben az időszakban emelkedett és minőségében is megújult a sajtermelés, míg a vajfogyasztásnak sajátos kultusza keletkezett. A nagyvárosokban tejszarnokokat létesítettek, a falvakban azonban - hasonlóan a húsiparhoz - továbbra is a házilagos előállítás maradt az elsődleges, az átlagos paraszti háztartás önmagának állította elő a tejet, vaját, túrót, tejfölt.

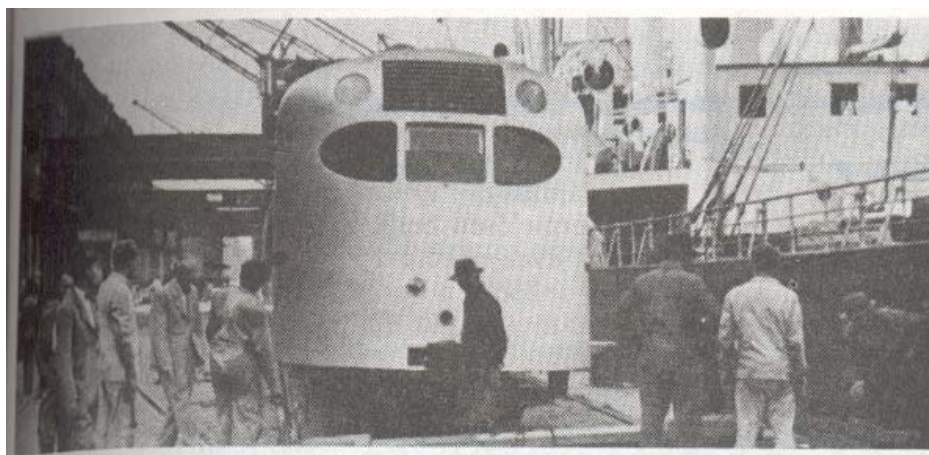
IV. NEHÉZIPAR, BÁNYÁSZAT, GÉPIPAR

A dualizmus korában a magyarországi nehézipar meghatározó ágazata volt a szénbányászat, ám a legnagyobb kitermelőhelyek az elcsatolt országrészekben maradtak. Megmaradt viszont 4-5 nagyobb kitermelő körzet, így a mecseki, a salgótarjáni, az ózdi, a tatabányai és a bakonyi körzet, amellyel 8-9 millió tonna szenet lehetett kitermelni, azonban az ország szükségletei 10-12 millió tonna körül mozogtak. Az 1920-as években, a szénbányászatban jelentősebb tőkét nem fektettek be, a technikai korszerűsítés elmaradt, továbbra is meghatározó maradt a kézimunka, a lóvontatás. Üzemi szinten igyekeztek a jövedelmeket maximalizálni, erre a szén iránti kereslet adott lehetőséget (villamosenergia-termelés, gőzvontatású vasút, ipari felhasználás, háztartások), így viszonylag jó áron lehetett értékesíteni a magyar szenet. Néhány város esetében a szénbányászat meghatározó fontosságú volt, ahol jelentős volt a szénkitermelés, ott viszonylag nagy tömegű szervezett munkásság koncentrált.

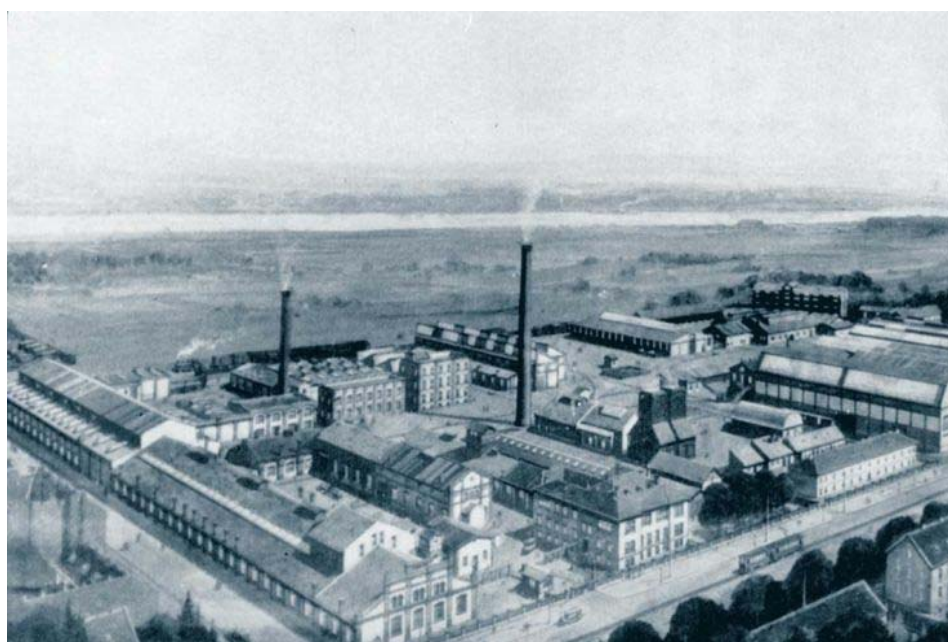
A vasérckitermelés és a vaskohászat is megszenvedte a trianoni diktátumot, főként azért, mert a kitermelő kapacitások nagy része kívül rekedt, a feldolgozóipar pedig részben a kis Magyarország területén maradt. Ugyanakkor igen sok gazdasági ágazat igényelte a jó minőségű nyersvasat és acélt, így az Ózd és Diósgyőr környékén koncentráltó nyersvastermelés, illetve a csepeli Weiss Manfréd Művekben folyó acéltermelés termékeire mindig volt kereslet. A vasérc piaci ára igen alacsony volt, így Magyarország importált, ami növelte a hazai feldolgozóipar gazdaságosságát. Különösen gyorsan fejlődött az acélgyártás, melyen belül kezdett teret hódítani a modern eljárásnak számító elektroacél-gyártás. Az igazi felfutás az ágazat számára majd a harmincas évek vége felé jött el a fegyverkezési programmal.

Jelentős fordulópontra volt az 1925-ben meginduló bauxit-kitermelés: német tőke felhasználásával indult meg a gánti bánya kiépítése, amely 1929-ig félmillió tonna kapacitást ért el. 1934-ben a Bauxit Tröszt elindította az első hazai timföldgyárat, 1939-re már félmillió tonnás termelést értek el. Inotán és Csepelen megépültek az első kohók, amelyek a magyar bauxittermelés mintegy 10%-át tudták feldolgozni. A bauxit döntő többségét németországi telephelyekre szállították. Az alumínium óriási világkarrier előtt állt, ekkor vált a modern ipar meghatározó ágazatává, ebbe a folyamatba tudott belekapcsolódni Magyarország is. Nekilendült a villamosenergia-termelés; erőművek, távvezetékek épültek az országban: 1929-re már kilenc erőmű funkcionált, s a távvezetékrendszer hossza a húszas évek végére elérte a 3400 km-t, de nem volt vége a folyamatnak, hiszen a harmincas évek végére megháromszorozódott a vezetékrendszer hossza. 1929-ben már 4, 2%-át adta az összes ipari termelésnek a villamosenergia-ipar.

A magyar gépgyártás megújulásaként megindult a traktorgyártás az 1920-as évek elején létrejött Hofherr³-gyárban. Megkezdődött Magyarországon az autógyártás is, több nagy gyár is foglalkozott vele (a csepeli Weiss Művek, a győri Vagongyár, stb.), de a szűk belső piac és az alacsony kereslet miatt nem tudtak specializálódni. Az autógyártás mellett legalább gyorsan fejlődhetett a motorkerékpár-gyártás, illetve a még szegényebbeknek szóló kerékpárgyártás. 1922-ben indult az Egyesült Izzóban a teljesen új rádiógyártás, ahol folyamatosan növekedett a termelés. 1923-ban szabadalmaztatta Bláthy Ottó az árammérőjét. A Ganz-gyárban² megkezdődött a Ganz-Jendrassik-féle vasúti motorkocsi és motorvonat gyártása, a Ganz-hajógyárban pedig a Duna tengerjáró motoros hajót kezdték el gyártani. Az előző példák néhány ágazat versenyképességét mutatják, ám egészében véve a magyarországi gépipar nagyon keveset fejlődött az 1920-as években, a gépgyártás 50%-át még mindig a mezőgazdasági gép-, vagon-, híd- és hajógyártás tette ki, a nyugat-európai modern gépgyártás alapelemei alig jelentek meg a magyar gépgyártás¹ rendszerében.

Buenos Airesben kihajózzák a Ganz motorkocsikat, amelyek az Andokban közlekedtek.

A Láng Gépgyár látképe az 1920-as években.

Az ipar 1921 és 1943 között.

<i>Év</i>	Ipartelep	Összes alkalmazottak	Termelési érték 1000 pengőben
	száma		
1921	2195	181709	1121589
1929	3599	314935	3043794
1938	4107	397037	3228070
1943	6283	1690483	10808941
<i>Index: 1921=100</i>			
1921	100, 0	100, 0	100, 0
1929	164, 0	173, 3	271, 4
1938	187, 1	218, 5	287, 8
1943	286, 2	930, 3	963, 7

A gyáripár ágazati szerkezete.

	1913	1929	1938
<i>Vas-és fémipar</i>	15, 5	11, 3	14, 2
<i>Gépgyártás</i>	13, 8	10, 2	9, 7
<i>Villamosenergia-termelés</i>	1, 5	4, 2	4, 4
<i>Építőanyag-ipar</i>	4, 3	4, 8	3, 7
<i>Vegyipar</i>	7, 8	7, 4	9, 7
<i>Nehézipar összesen</i>	42, 9	37, 9	41, 7
<i>Textilipar</i>	4, 8	14, 2	15, 3
<i>Ruházati ipar</i>	1, 5	2, 2	2, 4
<i>Bőrípár</i>	2, 7	3, 2	3, 9
<i>Faipar</i>	2, 5	3, 2	2, 5
<i>Papírípár</i>	0, 6	1, 2	2, 1
<i>Nyomdaipar</i>	2, 6	2, 4	1, 7
<i>Könnyűipar összesen</i>	14, 7	26, 4	27, 9
<i>Élelmiszerípár</i>	42, 4	35, 7	30, 4

V. A KÜLKERESKEDELEM ÉLÉNKÜLÉSE

Magyarországon továbbra is külkereskedelmre utalt ország volt, az egyoldalú gazdaság-szerkezet és az agrárfoglalkoztatási túlsúly külső agrárpiacokat követelt. Kézenfekvő partnernek látszott Ausztria, hiszen egyoldalú ipari szerkezete és az sok évszázados múltra visszatekintő üzleti-vállalkozó hálózatok már megalapozták a működőképességet. Ausztriával az 1920-as évek elején sikerült külkereskedelmi egyezményt kötni, s bár kétségtelen, hogy folyamatosan csökkent Magyarországon külkereskedelmében Ausztria szerepe, mégis a legfontosabb külkereskedelmi

partner maradt. A két ország közötti kereskedelem jellege sokat változott. Magyarország továbbra is elsődlegesen mezőgazdasági termékeket exportált, míg Ausztria ipari cikkeket. Termék elhelyezés szempontjából második helyen Csehszlovákia állt. 1921-ben létrejött az első külkereskedelmi megállapodás északi szomszédunkkal, amelyben Csehszlovákia, salgótarjáni üzemek nyersanyag-ellátására vasércet, magnezitet, mészkövet és bányafát szállított. Harmadik helyen Németország található. Eleinte nem segítette a külkereskedelem fejlődését, de az 1924-es Dawes-terv kapcsán feloldott külkereskedelmi embargó után már nem volt akadálya a fejlődésnek. Németország a húszas évek második felében a magyar export 12%-át vette fel, agrártermékekért elsősorban fémeket, gépeket, festékeket, műszereket, textíliákat tudunk behozni.

Szükség volt azonban új piacok felkutatására is, főleg iparilag gyorsan fejlődő Olaszországnak. 1923-ban a magyar kivitelnek 5%-a irányult Itália felé, míg a behozatal még ennél is kisebb, mintegy 3%-os volt. Változást Bethlen miniszterelnök 1927-es római útja jelenthetett. Olaszország egyre fontosabb szerepet játszott a magyar külkereskedelmi áruforgalomban, de igazán jelentős pozíciót sem a behozatalban, sem a kivitelben nem tudott elérni.

Az utódállamos részesedése a magyar külkereskedelmi forgalomból 1923-33 (%)

Behozatal

Ország	1923	1925	1927	1929	1931	1933
Ausztria	25,9	22,0	17,5	13,2	12,5	19,9
Csehszlovákia	24,1	24,2	24,2	21,5	9,2	10,3
Románia	10,3	8,0	7,2	9,0	12,1	7,7
Jugoszlávia	3,2	3,5	4,3	5,1	7,2	6,2
Együtt	63,5	57,7	53,2	48,8	41,0	44,1

Kivitel

Ország	1923	1925	1927	1929	1931	1933
Ausztria	43,6	33,4	34,3	30,4	29,3	27,1
Csehszlovákia	11,6	23,3	19,4	16,4	4,2	7,4
Románia	8,7	4,0	4,6	4,5	3,6	3,2
Jugoszlávia	7,0	8,0	5,1	5,9	5,7	5,4
Együtt	70,9	68,7	63,9	57,2	42,8	43,1

Forrás: Jócsik Lajos: A közép-Dunamedence közgazdasága Bp., 1944. 363. o

VI. AUTONÓM VÁMTARIFA

Magyarországon a kormány 1919. őszéig nem állított fel vámhatárt, mert még a látszatát is el akarta kerülni annak, hogy a demarkációs vonalat végleges határnak tekinti. Az ötvenmilliós Monarchia egységes rendszere helyébe „hét állam hét önálló vámterülete lépett”, amelyek a belföldi fogyasztást lehetőleg belföldi termeléssel igyekeztek kielégíteni és a szabad kereskedelem helyett protekcionista lezárkózás politikáját, követték. Még csak remény sem volt arra, hogy gazdasági közeledés következzen be a gazdaságilag egymásra utalt közép-kelet-európai országok között. Így Magyarország is kénytelen volt alkalmazni a protekcionista elzárkózás politikáját.

A trianoni békeszerződés arra kötelezte Magyarországot, hogy 1922. január 26-ig a győztes államok minden ide irányuló árucikkére egyoldalúan, viszonyosság nélkül a háború előtt bármely országnak adott legkedvezőbb szerződés vámtételeit alkalmazza, vagyis a kormány a legalacsonyabb vámokat fél évig nem emelhetette. Ebből az következett hogy az új autonóm

vámtarifa kidolgozására csak 1922-ben, míg törvénybe iktatására 1924-ben kerülhetett sor. Addig a külkereskedelmi forgalmat a Monarchiából fennmaradt vámtételekkel, valamint széles körben alkalmazott kiviteli és behozatali tilalmakkal szabályozták. Az 1907-ben becikkelyezett vámok kevés kivételtől eltekintve üteméhez igazított ún. vám-félpénzek segítségével, próbálták megőrizni. Az addig egységes vám-félpénzeket 1920 nyarától differenciálták, és azokra az árucikkekre, amelyeket Magyarországon egyáltalán nem termeltek, illetve amire itthon a termeléshez vagy a fogyasztáshoz feltétlenül szükséges volt, enyhébb szorzókat alkalmaztak.

A monarchiai védővám az osztrák ipar és a magyar mezőgazdaság érdekeit szolgálta. Az új autonóm magyar vámtarifa kidolgozásakor éles vita folyt a különféle érdekcsoportok között arról, hogy milyen ágazatokat oltalmazzon a vám. Ferenczi Izsó, és Lengyel Géza az iparvédelmet, hazai ipar támogatását tartotta a magyar vámrendszer fő feladatának. 1921-ben az összes behozatalnak mindössze 4, 5 %-a volt ipari nyersanyag, addig a történeti Magyarország idején a behozatal 8, 7%-át ipari nyersanyag tette ki, akkor az ország már sokkal gazdagabb volt ércben és fában. Az ország csaknem 100-szor annyi értékű kész pamutárut importált, kiviszik olcsón a gyapjút, a bőrt és drágán behozták az ezekből készített késztermékeket. Amit itthon is fel lehetett volna dolgozni késztermékké. A magas ipari védővámokból nyújtott engedmény fejében a vámcsökkentést a külpiazi elhelyezési lehetőséget lehetett nyerni a magyar mezőgazdasági termékek számára. Az új vámtarifa tételeinek mozgási szabadságot kell tartalmazniuk kereskedelmi szerződéses tárgyalások számára.

Az új vámtarifa, amely 1925. január 1-jén lépett életbe- jóval több tételt tartalmazott (2244-et), mint a háború előtti. A korábbinál lényegesen magasabb, átlagosan mintegy 30%-os védelmet nyújtott az elsősorban hazai iparvállalatoknak. Különösen védte a hazai textilipart, papíripart, bőripart, kohászatot és az élelmiszeripart. A könnyűipar új vámtételei általánosan megközelítették az 50%-ot. A textilipari termékek vámtételeit általában két- háromszorosára emelték.

Textilárúk részesedése az összes behozatalból, %

Év	Textilárúk részaránya a behozatalból
1912	29, 7
1913	29, 6
1922-23	Kb. 35-40

Forrás: Magyarország külkereskedelme 1919-1945. Bp., Közgazdasági és Jogi Kiadó 1961. 26 o

Vámmentesen lehetett behozni ipari nyersanyagokat, pl.: gyapjú, nyersbőr, ásványi olajat – összesen 219 tételt. A húszas évek közepén rendeletek sokasága emelte tovább kisebb-nagyobb mértékben a vámokat.

Magyarországnak 1925-ben már 23 állammal volt részint nagyobb kedvezményt biztosító, részint tarifális kereskedelmi szerződése. Ezek között különlegességes jelentőséggel bírt az Ausztriával 1925-ben aláírt kereskedelmi szerződés, amely Magyarországnak 140 termékre biztosított kisebb nagyobb vámkedvezményt. Ezek közül a legnagyobb jelentősége a lisztre és borra adott engedménynek volt. Ausztria ellentételezés gyanánt számos textilipari, gépipari, termékre kapott jelentős, az autonóm vámtételek 10-75%-ig terjedő vámkedvezményt. 1929-re az ipari termelés már 12%-kal túlhaladta a háború előtti utolsó békeév szintjét.

VII. ÖSSZEGRZÉS AZ 1920-AS ÉVEK MAGYAR IPARÁRÓL

A magyarországi ipar rendszerében továbbra is igen fontos tényező maradt a kisipar, amelynek foglalkoztatottsági aránya elérte a 35%-ot. Sok esetben új lehetőségei nyíltak a kisipari

üzemformának: mégpedig a nagyipar, a gyáripar megrendeléseinek félkész-termékek formájában való teljesítése, valamint a tartós ipari fogyasztási cikkek szervizelése, javítása révén. Az iparral foglalkozók esetében jelentős társadalmi tömeget kötött le a kisipar, mintegy 400 000 ember nyerte ebből az ágazatból a megélhetését. Nem változtak meg a behozatali strukturális elemek, sem hiszen a magyar importban továbbra is a gépek, fémipari berendezések, textíliák szerepeltek a legnagyobb súllyal.

Az ipar számára kedvező lehetőségeket biztosított az új magyar vámtarifa. Különösen gyorsan nőttek a vámokkal és behozatokkal védett hazai textilipar és könnyűipar. A magyar textilipar egyre jobban fejlődött, s kezdte kiszorítani a külföldi textilipari késztermékeket a hazai piacról. Megváltozott a gyáripar szerkezete. Némiképpen csökkent a vas- és fémipar, valamint a gyáripar jelentősége is.

VIII. IRODALOM JEGYZÉK

1. Gunst Péter: Magyarország gazdaságtörténete (1914-1989), Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 62-83.
2. Magyarország gazdaságtörténete a Honfoglalástól a 20. század közepéig, Aula Kiadó, Budapest, 1998.
3. Romsics Ignác: Magyarország története a XX. Században, Osiris Kiadó, 2005.
4. www.mek.oszk.hu/02100/02185/html/346.html (Az ipar Trianontól 1945-ig).
5. Jócsik Lajos: A közép-Dunamedence közgazdasága, Bp., 1944. 363. o

MELLÉKLETEK

1.

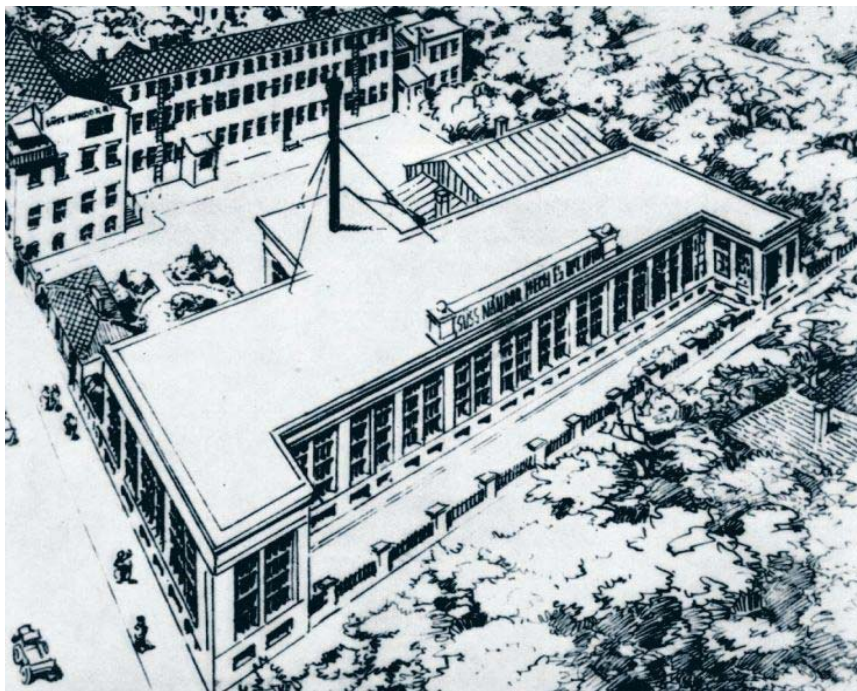
2. A Ganz-gyár látképe az 1920-as évekből

3.

4. A Süss Rt. az 1920-as években.

5 A Chinoin gyár távlati képe az 1920-as években.

6. Richter Gedeon

